

OCENE – POROČILA

NOVO POGlavJE V LIKOVNI UMETNOSTI ALENKE SOTTLEr Ilustratorska upodobitev Brvarjeve *Male odiseje, Domače naloge in Zim- ske romance*

Tri pesnitve. Napisal Andrej Brvar, nalikala Alenka Sottler. Spremna beseda Darka Tancer-Kajnih. Maribor: Študentska založba Litera, 2007. (Zbirka Mladež)

Tri pesnitve Andreja Brvarja za otroke oziroma mladino so v novi likovni interpretaciji Alenke Sottler našle kar zavidljivo duhovno sorodnost s pesnikom. Tako spoštljivo in obenem suvereno se likovni umetnik lahko približa pesniku najbrž le tedaj, ko se znajde z njim na podobni valovni dolžini. Brvarjeva prizemljenost in njegovo ostro opazovanje in odzivanje na vsakdanje dogajanje se v izbrušenih besednih podobah in ob hkratnem odkrivanju čudežnosti življenja, pokriva z likovnim svetom Alenke Sottler. Ta ob bravuroznosti različnih likovnih tehnik in njihovem eksperimentiranju odslikavo stvarnega sveta lahko povzdigne v magične privide. Trdo delo pri iskanju vedno novih likovnih rešitev za različne literarne vsebine razkriva tudi slikarkino literarno senzibilnost. Nekoč je dejala, da bi morda postala pesnica, če ne bi bila slikarka, Andrej Brvar pa je, preden se je odločil za študij primerjalne književnosti in italijanskega jezika, razmišljal o študiju slikarstva. Kljub nesporni afiniteti do omenjenih Brvarjevih pesnitev pa je

njihova združitev v nekakšno trilogijo predstavljala za slikarko, ki je knjigo tudi oblikovala, velik napor in ustvarjalni izziv. Prisiljena, da združi pesnitve v eno knjigo, in omejena v številu barvnih ilustracij je usmerila velik del ustvarjalne energije v slikanico in izbrala barvne ilustracije le za *Malo odisejo*, medtem ko je *Domačo nalogo* in *Zimsko romanco* oblikovala v črnobeli tehniki. Celoto je povezala z letrizmi, ki polnijo večino podob, razporejenih po knjigi asimetrično, po zgornjem in spodnjem robu knjige, z opaznim vmesnim praznim prostorom, ki je namenjen navideznemu vijuganju vlaka.

Vsako od treh pesnitev pričanja slikarka z dvostransko ilustracijo: *Malo odisejo* z barvno ilustracijo vlaka in izpisanimi kraji otrokovega potovanja od Maribora do njegove končne postaje Čačak nad njim, *Domačo nalogo* uvaja v celoti iz črnih črk oblikovano prizorišče z bežečima šolarjema in množico ptic, ki ju spremljajo kot nekakšen simbol svojevoljno vzete svobode. *Zimsko romanco* vpeljuje z letrizmi prekrita površina, po kateri slikarka naniza vrsto zasneženih dreves, med katere vključi posamezne črno bele risbe, ki odslikujejo svet najstnika. Bogastvu likovnih idej sledimo na vsakem koraku. V *Mali odiseji* ji služi kot slikarska podlaga zemljevid nekdanje Jugoslavije, preko katerega z barvnimi svinčniki riše prizore, bržeče mimo oči otroka, ki jih spremlja skozi okno vlaka. Tem kot miselne metafore dodaja železniški predor, prazne tirnice, ki se

ožijo v daljavo, in informelno obliko, sestavljeno iz črk, ki v gledalcu stopnjujejo vtis zamolčane otrokove stiske.

Sugestivnost podob v *Domači nalogi* povečujejo črnbeli kontrasti figur, napetosti med njihovim gibanjem in mirovanjem ter na koncu zgodbe po vsej višini knjige segajoč učiteljev plašč v središču prizora, skupaj z njegovo majhno glavo ob zgornjem robu slike in s klobukom na desni spodnji strani. Tehnična inovativnost in izrazna moč ilustracij sta v *Domači nalogi* povsem uravnoteženi, hkrati pa te nosijo v sebi kompleksnost likovne govornice, v kateri morda nostalgija za prešernostjo »ukradene« svobode učenec prevladuje nad »izdajstvom« učitelja, ki je mladostnika zatožil staršem.

V *Zimski romanci* se srečamo s poskusom z likovnim jezikom poustvariti podobo in utrip Maribora v času Brvarjeve mladosti. Tako slikarka na ozadja, posuta z letrizmi, vključuje prizore, povzete po časopisnih ilustracijah tistega časa, ali na prav tako z letrizmi oblikovano nočno nebo zasneženega mesta namesto zvezd pripne znake tovarne Iskra, ki duhovito predstavljajo Maribor kot industrijsko mesto. Tavanje razočaranega zaljubljenca, ki se je prvič v življenju napolil, ilustratorka prikaže s podobami zasneženih smrek, med katerimi se giblje in podoživlja nekdanja srečna in manj srečna doživetja. Prizadetost ob ljubezenski zavrnitvi pa se zdi, da ponazarja množica oken na mestnih hišah, katerih eno pripada domu nekdanje izbranke.

Po upodobitvi *Pepelke* (Mladinska knjiga, Velike slikanice, 2006), ki je Alenki Sottler prinesla Smrekarjevo nagrado na 7. slovenskem bienalu ilustracije, še dodatno utrdila njen mednarodni ilustratorski sloves z vabili na selekcionirane razstave in za katero je na BIB-u 2007 bila nagrajena z zlatim jabolkom, je Andrej Brvar s pesnitvami za mladino slikarki pomenil nov izziv. Ob prejemu Smrekarjeve nagrade v Cankarjevem

domu 2006 je Sottlerjeva izjavila, da pomeni njena *Pepelka* zaključek nekega ustvarjalnega obdobja na področju ilustracije. Čeprav je po *Pepelki* uspešno ilustrirala še nekaj otroških knjig, je upodobitev Brvarjevih pesnitev ob slikarkinem jasno prepoznavnem likovnem izrazu polna novosti. Najprej v rabi letrizmov, iz katerih sestavlja bodisi figure in predmete ali njihova ozadja, v vnašanju popartistično občutenih časopisnih risb iz šestdesetih let, ki naj ponazorijo mariborsko vzdušje tistega časa, in v rabi zemljevida kot podlage za nizanje podob v *Mali odiseji*. Posebej iznajdljiva je ilustratorka v oblikovanju treh zgodb, povezanih v celoto. Ilustracije razporedi po straneh knjige tako, da kljub obširnemu besedilu ohranja prazen osrednji prostor, skozi katerega fiktivno brzi vlak na dolgi poti od Maribora proti Čačku. Četudi menimo, da bi pesnitve, tako kot v 80. letih, ko jih je ilustriral in knjige oblikoval Zmago Jeraj, tudi tokrat zaslužile vsaka svojo knjigo, je Alenki Sottler uspelo na zelo inventiven način z likovno interpretacijo besedila in z oblikovanjem slikanice poudariti Brvarjevo literarno pripoved, ki izvira iz njegovega emocionalno močnega mladostnega spomina.

Alenka Sottler dobro pozna zakonitosti ilustracije in se jim zna prilagoditi, ne da bi zatajila svojo osebno, sodobno likovno senzibilnost, v kateri je opazno prepletanje grafičnega in slikarskega vtisa. S tehniko tempere ali črnega tuša ob uporabi šrafur ustvarja vtis plastičnosti upodobljenega ilustriranega sveta na način, ki posebej v figurah spominja na digitalne rešitve. S frotžem dosega slikarka tisto vznemirljivo estetskost svojih slikarsko reševanih prizorov, ki stopnjujejo pravljичnost ali poetičnost ilustriranih predlog.

To je le nekaj ilustratorkinih slogovnih značilnosti, ki smo jih poznali že

doslej. Z upodobitvijo Brvarjevih pesnitev odpira slikarka novo poglavje svoje umetnosti, polno raziskovalne sle, s katero pronica v Brvarjev pesniški svet. Ob tem pa se tako Andrej Brvar kot Alenka Sottler zavedata, da nobeno proučevanje in analiziranje bodisi literarnega ali likovnega jezika, ne more roditi literarne ali likovne umetnine. Da nastane kakršnakoli umetnina, je predpogoj specifičen dar njenega ustvarjalca, ki ga v veliki meri spremlja intuitivno doživljanje, temu pa sledi nadgradnja z jasnostjo avtorjeve misli. Z zazrtostjo v znanost in njena odkritja vnaša Alenka Sottler tudi v svojo ilustratorsko umetnost raziskovalni duh in se tako na poseben način približuje tisti globalizaciji, ki spodbuja vsakršno ustvarjalnost.

Prve objave pesnitev

Domača naloga. Andrej Brvar. Ilustracije Zmago Jeraj. Matjaževa knjižnica, 1985

Mala Odiseja. Andrej Brvar. Risbe, gvaši, fotografije Zmago Jeraj. Matjaževa knjižnica, 1988

Zimska romanca. Andrej Brvar. Z mariborskimi motivi opremil Zmago Jeraj. Matjaževa knjižnica, 1988

Alenka Sottler (1958), akad. slikarka. Diploma na ALU v Ljubljani 1981, specialka za slikarstvo 1983. Je doma in v svetu uveljavljena ilustratorka, ki je prejela več domačih in mednarodnih priznanj in nagrad. Med njimi: plaketa Hinka Smrekarja, Ljubljana, 1993, Grand prix »Trojlistok«, Bratislava, 1999, Award of Excellence, Beij 01, Japonska, 2001, nagrada za odličnost na sejmu otroških knjig v Bologni, 2005, prva nagrada Hinka Smrekarja, Ljubljana, 2006, nagrada najlepša slovenska knjiga, 2006, Levstikova nagrada Založbe Mladinska knjiga, 2007, zlato jabolko na Bienalu otroške ilustracije v Bratislavi, 2007.

Maruša Avguštin

SODOBNA LITERARNA TEORIJA

Marko Juvan: *Literarna veda v rekonstrukciji. Uvod v sodobni študij literature.* Ljubljana: Literarno-umetniško društvo Literatura, 2006 (Zbirka Novi pristopi).

Literarna veda v rekonstrukciji je četrto delo Marka Juvana v zbirki Novi pristopi, ki jo ureja in izdaja Literarno-umetniško društvo Literatura. Marko Juvan je raziskovalec literarne in kulturne teorije na Znanstvenem raziskovalnem centru SAZU in profesor literarne teorije na Filozofski fakulteti. Kot odličen poznavalec sodobnih tokov in pretresov najnovejše literarne teorije v Evropi in njenega še bolj razvejanega razvoja v Ameriki Juvan išče odgovore na osrednja vprašanja o pomenu in vlogi literarne teorije v času in okoliščinah, ki samemu predmetu te teorije – književnosti – odrekajo nekdanjo vrednost in veljavo. Po njegovem mnenju se mora literarna veda kot stroka, ki preučuje književnost, soočiti s to krizo na ravni družbenega pomena književnosti in svoje delovanje utemeljiti s pojmovno-metodološko ter institucionalno preureditvijo, se pravi z rekonstrukcijo iz naslova, in se tako izogniti drugi nezaželeni možnosti, postopni marginalizaciji ezoterične vednosti maloštevilnih razumniških elit. Svojo knjigo posveča iskanju novih osmislitev in funkcij vednosti o literaturi s prestrukturiranjem in reinterpretacijo pojmovnika, v katerem je bila vednost o književnosti organizirana. Ponujeni prenovljeni temelji za dokazovanje dragocenosti uvidov v književnost, ki jih bi tako zasnovana literarna veda lahko ponudila, pa hkrati terjajo in omogoča sodobno pojmovanje književnosti, ki daje oprijemljivo osnovo za zagovor njenega družbenega pomena. Z obravnavo osrednjih vprašanj o književnosti in vedi, ki je zavezana njenemu preučevanju, Juvano-